

VSAKDANJIK

Participativni spletni dnevnik za zapise iz pandemije in po njej

V začetku aprila, torej kmalu po razglasitvi epidemije, sta Slovensko etnološko društvo in Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU na naslovu <https://vsakdanjik.zrc-sazu.si/> vzpostavila participativni spletni dnevnik *Vsakdanjik: Etnološki zapisi*. Vsakdanjik – dnevne prakse, dogajanja in odzivi nanje – je v središču zanimanja etnologov. Čeprav imamo nad njim kar nekaj nadzora, pa po drugi strani preslikuje družbeno dogajanje z ravni, na katere nimamo posebnega vpliva, na primer iz politike in gospodarstva. In navsezadnje ga soustvarja tudi to, čemur rečemo »višja sila« – tokrat pandemija novega koronavirusa. Ta je korenito spremenil naše dnevne rutine, vsakdanje navade in razvade ter s tem spodbudil premisleke o samoumevnostih vsakdanjega življenja in sodobni družbi. Spletni dnevnik je bil tako sprva namenjen predvsem refleksijam in razpravam o tem, kako preživeti karanteno, šolati otroke, negovati partnerske odnose, skrbeti za ostarele sorodnike, delati od doma, načrtovati izhode, racionalizirati hrano, skrbeti za zdravje, ohranjati zdravo pamet in načrtovati prihodnost. Po drugi strani pa so nas spremenjene razmere spodbudile tudi k premisleku o širših družbenih temah, ki so se napajale z do zdaj neznanimi okoliščinami, odzivi in tudi priložnostmi.

Vse to odražajo objave, ki so razdeljene v tri rubrike: »O vsakdanjiku«, »Premisleki o družbi« in »Utrinki«. Skorajda vse objave – do 5. oktobra se jih je nabralo 162 – vsebujejo tudi slikovno gradivo – vsaj naslovno fotografijo, pogosto pa tudi medbesedilne fotografske vložke.

V razdelku »O vsakdanjiku« (50 prispevkov) so bili sprva objavljeni predvsem zapisi, ki so tematizirali drugačnost poteka dneva in spremembe na delovnem mestu ter prespraševali dnevne rutine med karanteno in ob njenem ukinjanju. Med njimi so tako strokovni zapisi in premisleki kot tudi dnevniki upokoјencev in šolarjev, nekaj pa je prispevkov iz tujine (npr. Argentine). Zapisi odražajo pomanjkanje družabnih stikov in okrepljeno pozornost na nenadoma drugačno funkcioniranje okolice.

V razdelek »Premisleki o družbi« (38 prispevkov) so uvrščeni konceptualno širše zastavljeni prispevki, ki presprašujejo funkcioniranje družbe in smiselnost različnih ukrepov za preprečevanje širjenja okužbe na ravni vsakdanjega življenja, v gospodarstvu in šolstvu. Nekaj zapisov je v angleščini, saj so jih za objavo poslali tujci.

Razdelek »Utrinki« (74 prispevkov) ima – pričakovano – največ prispevkov, saj gre za fotografije in kratke vinjete o prostoru in času. Ker se od konca karantene vrstijo

tedenski protesti zaradi nezadovoljstva z vlado, jih redno dokumentiramo; ne glede na to, kakšen bo pogled nanje s časovne razdalje, njihova dolgoživost pušča pečat v letu 2020. Veliko objav prinaša fotografije grafitov, s čimer se gradi spletna baza teh hitro izginjajočih notic in komentarjev o današnjem času. Hkrati pa »Utrinki« opozarjajo na prispevke etnologov, ki so bili objavljeni na drugih spletiščih ali medijih.

Protivladni protest – na kolesih in peš. Foto: Siniša Borovičani, Ljubljana, 29. 5. 2020.

Začetni odziv je bil odličen – do sredine junija smo objavili vsaj en prispevek na dan – a ko je epidemija postala naša nova normalnost, je bilo tudi zapisov vse manj. Kljub temu smo imeli na spletni strani v tednu, ko se je maj prevesil v junij in smo ravno začeli množičneje hoditi nazaj v službo, 1144 obiskov, od tega, zanimivo, kar 43 iz Združenih držav Amerike in 30 iz Italije, vsaj kakšen bralec pa je na naš dnevnik zašel tudi iz Nemčije, Srbije, Hrvaške, Madžarske, Švice, Združenega kraljestva, Avstralije, Indije in Mehike. V juliju, avgustu in septembru,

* Saša Poljak Istenič, dr. etnologije, znanstvena sodelavka in docentka, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje; sasa.poljak@zrc-sazu.si.

** Saša Babič, dr. literarnih ved, znanstvena sodelavka in docentka, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje; sasa.babic@zrc-sazu.si.

Čakanje pred lekarno. Foto: Saša Poljak Istenič, Ljubljana, 30. 4. 2020.

ko so bile objave že redkejšje, pa smo našli 3375 ogledov in 1059 uporabnikov, ki so – razen iz zgornjih držav – na spletni dnevnik dostopali tudi iz Severne Makedonije, Bosne in Hercegovine, Avstrije, Belgije, Španije, Francije, Kanade in Kitajske. Vsakdanjik očitno osvaja svet (pa čeprav v skromnejših številkah). Najbolj brani so bili prispevki o poletju v Beli krajini, ki je letos doživela svojevrstni turistični preporod, o izkušnjah s testiranjem otroka na covid-19, o družinskem pakiranju za dopust na morju, potrebah in željah upokoencev ter poletnem terenskem delu, kot ga izpričujejo stare fotografije arhiva Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Od začetka septembra v povprečju objavimo tri prispevke na teden, res pa je, da gre večinoma za utrinke – torej krajše zapise ali fotografije vsakdanjika – in manj za naše vtise o vsakdanjiku ali razmisleke o družbenem dogajanju. Sredi oktobra smo začeli objavljati dnevnik upokojenke iz obdobja od marca do julija, da nas spomni, kako smo se počutili med strogo samoizolacijo in kako smo spoštovali ukrepe, ki se nam morda spet obetajo.

Participativni spletni dnevnik je požel tudi kar nekaj medijske pozornosti. Najprej so novico o njem objavili na 1. programu Radia Slovenija – etnologinja in novinarka Andreja Čokl je pripravila oddajo o antropoloških dnevnikih in zbiranju gradiva o času epidemije v muzejih in drugih institucijah, tudi Slovenskem etnološkem društvu. Obvestilo o zagonu spletnega dnevnika s pozivom k pisanju prispevkov je nato objavil spletni časopis ZRC SAZU *ZRCalnik*, sledili pa so mu Slovenska tiskovna agencija, MMC RTV Slovenija in *Dnevnik*. O *Vsakdanjiku* so poročali v oddaji Kulturna panorama na 3. programu Radia Slovenija – ARS, v radijskem dnevniku in v oddaji Kultura na TV Slovenija.¹ To je – ob pozivu k sodelovanju, ki smo

ga poslali vsem članom društva, ter rednem objavljanju prispevkov na Facebookovem profilu Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU in Slovenskega etnološkega društva, pa tudi na Twitterju (@vsakdanjik) – razširilo glas o dejavnostih etnologov (in naših institucij) med karanteno in morda nad etnologijo navdušilo še koga, ki do takrat še ni vedel, s čim vse se pravzaprav ukvarjamo. Branost in aktualnost participativnega dnevnika se je pokazala tudi v prošnji spletne strani *Lokalne Ajdovščina* za delitev objav v participativnem dnevniku na njihovi strani (s citiranjem in kazalko na *Vsakdanjiku*).²

V soustvarjanje spletnega dnevnika so se vključili tudi študentje etnologije: 2. letnik Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo je čas samoizolacije med covidom-19 posvečal avtoetnografiji čakanja. Pod mentorstvom Miha Kozoroga so študentje pisali dnevnik in v njem reflektirali pričakovanja, dolgčas, ritualizacijo in osmišljanje časa brez primere ter postopke ustvarjanja sprememb. Svojo izkušnjo so reflektirali v kratkih esejih, ki smo jih na spletnem dnevniku objavljali v drugi polovici maja. Osem študentov pa je spomladi in poleti na spletu intenzivno zbiralo raznovrstno gradivo o vsakdanjiku med epidemijo in tako opravilo študentsko prakso. Nekaj med njimi jih je na podlagi svoje raziskave napisalo tudi prispevek za *Vsakdanjik*. Zbrano gradivo hranimo na Inštitutu za slovensko narodopisje in na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo.

Čeprav se zdi, da smo znova na robu izrednih razmer, pa te postajajo »nova normalnost«, ki nas ne navdihuje več za tako intenzivno pisanje, kot nas je čas samoizolacije. Zato je pred spletnim dnevnikom zdaj nova naloga: preoblikovati se v prostor, ki bo dokumentiral vsakdanjik v vsakršnih oblikah in razmerah. Navsezadnje je to koncept, ki bistveno opredeljuje etnologijo kot vedo, zato je spletni dnevnik zamišljen tudi kot spletni arhiv zapisov o naših življenjih, iz katerih bomo v prihodnosti lahko razbirali značilnosti in razlike v vsakdanjiku kriznih, nekriznih in vmesnih časov, življenjskih obdobj, letnih časov in še kakih razdobij. Zato vas lepo vabimo ne le k branju, pač pa tudi pisanju prispevkov o (navideznih) banalnostih vsakdanjika in spoprijemanju z njimi ter k pošiljanju fotografij in drugega slikovnega gradiva na e-naslov: vsakdanjik@zrc-sazu.si.

1 Povezave na objave: 1. program Radia Slovenija <https://radioprvi.rtvlo.si/2020/04/da-bodo-vedeli-in-razumeli-tudi-zanamci/>; *ZRCalnik* <https://zrcalnik.zrc-sazu.si/ostanite-doma-in-pisite/>; STA <https://www.sta.si/2752544/na-zrc-sazu-nastaja-participativni-spletni-dnevnik-kot-dokument-casa?q=vsakdanjik>; MMC RTV Slovenija <https://www.rtvlo.si/kultura/dediscina/spletni-dnevnik-vsakdanjik>

danjik-ali-vsi-smo-lahko-kronisti-tega-nenavadnega-casa/520670; *Dnevnik* (<https://www.dnevnik.si/1042927182/slovenija/na-zrc-sazu-nastaja-participativni-spletni-dnevnik-kot-dokument-casa->); Kulturna panorama <https://ars.rtvlo.si/2020/04/kulturna-panorama-33/>; radijski dnevnik <https://4d.rtvlo.si/arhiv/radijski-dnevnik/174687662>; Kultura na TV Slovenija (<https://4d.rtvlo.si/arhiv/kultura/174687513>)

2 <https://www.lokalne-ajdovscina.si/>